

HRVATSKA RIEČ

PREDPLATA: Za ŠIBENIK I AUSTRO-UGARSKU sa dostavom u kuću
mjesečno K 1'25, godišnje K 15'—, Za INOZEMSTVO K 23'—.
Plativo i utuživo u Šibeniku.

POJEDINI BROJ 10 PARA.

Izlazi u utorak, četvrtak i subotu

Telefon br. 81. — Čekovni račun 71.049

UPRAVA „Hrvatske Rieči“ nalazi se u „Hrvatskoj Tiskari“ — UREDNIČTVO
na obali br. 248. prizemno. — Tisak „Hrvatske Tiskare“ (Dr. Krstelj i drug)
Izdavatelj i odgovorni urednik **Dr. MARKO JURISLAV DOMINIŠ.**

OGLASI PO CIJENIKU.

God. X.

ŠIBENIK, četvrtak 19. ožujka 1914.

Broj 917

Austrijski parlament.

Česke stranke su ustrajale u zahtjevu da u Češkoj prestane komesarijat i da bude sazvan češki sabor, ili inače da neće dopustiti ni parlamentu u Beču da radi.

Kad svi pregovori nisu mogli dovesti do smirenja Čeha, vlada je zatvorila parlament, što je od velikih posljedica za ugled i razvoj nutnjih i vanjskih prilika monarhije austro-ugarske.

Sve naokolo naoružava i novčano se učvršćuje. Na sjeveru i iztoku monarhije i Njemačke Rusija koraca orijaškim korakom tako da će biti jača i u mirno doba od sve vojske trojnoga saveza. Na zapadu čini isto Francuska, koja je Rusiji pružila novčane pomoći do 20 milijarda. Na moru sve tri ove vlasti pomnažaju svoje brodovlje bojno.

I Austrija-Ugarska, koja i na Balkanu ima sada priličnog takmaca, koja se istrošila i koja mora da u silnom naoružanju ide također uzpored sa drugim veselilam, danas ne može da svoje stvari rješava preko narodnog predstavništva, nega mora da se utiče § 14. A mora se uteći tom §. da rješava najglavnije svoje potrebe: povećanje novaka i austrijski zajam od 500.000.000 da izpraznjene državne blagajne opet kako tako snabdije novcem.

Kad jedna država dodje u stanje kakovo je ovo, veoma je za nju teško.

A još mora da joj je teže kad zna i vidi da iz tog stanja ne može izaći. Jer dok je Ugarska makar i silom tu po milijardu glasovala po parlamentu, Austrija ne može ni to, pa će morati sklopiti zajam po § 14. To će imati za posljedicu da će taj novac teško naći ili ako ga nadje biti će joj dan uz veoma teške uvjete.

Kasniji parlament morati će taj zajam odobriti ali hoće li baš i to glatko ići? Neznamo, jer ovo što vlada hoće nije baš posve zakonito, buduć po §. 14 ne bi mogla ona preuzimati trajnih obveza, a zajam i to u visini od po milijarde bome je velika i te kako trajna obveza.

Vladavina po § 14. u svakom slučaju nije ni redovita ni za državu korisna, jer i negledajući da ona tako gubi pred inozemstvom, mora da se teško dojmilje i mjerodavnih krugova potreba tih iznimnih mjera, koje državu prilično ponizivaju i u njezinim poslovima sprječavaju. A ter kako bi uprav Austro-Ugarskoj bilo od potrebe da se pokaže čvrsta u sebi prama vani! I ter kako da bi joj bila potreba da i kod svoje kuće popravi što je god. 1908 i g. 1912 i 1913 razrušila.

Posli, trgovina, investicije, sve zaostaje i sve je zaostalo. Bila bi potreba svemu tomu doskočiti, a novaca nema!

Već danas se u industriji čuti ogroman nazadak, bezposličara ima na pretek, a što će tek biti kada i sama država neće moći da radi? da obustavi svoje posle? kad neće moći da troši nego posve škrto i to ako bude odakle?

Poslovni život, industrijalni život, investicije moraju da zaostanu i eto crne slike koja ne može dugo trajati.

Bilo je i drugih zemana kada je u Austriji bilo i ter kako žestoke obstrukcije, ali još nije bilo da se obstruiralo vojničke zakone koji bi imali umnožiti moć države, još nije bilo da se obstruiralo zajam koji bi imao bio služiti obranbenoj i financijskoj snazi države.

A dogodilo se i to, pa je to najbolji dokaz da u Austro-Ugarskoj ne ide kako bi mjerodavni želili.

Što im pomožu razni Švihe sjevera i juga? Što pomožu policijske mjere u državi u kojoj narodi nisu zadovoljni? Što im sve to pomaže u času kada se oko države nagomilavaju gusti oblaci i kada sa svih strana vrebaju susjedi?

Već sama „Reichspost“, organ onih koji su tiskali na ono što se učinilo prema Srbiji i za Albaniju, nariče: „Razpad parlamentarisma je nesreća, katastrofa. Bilo je i drugih parlamenta u Europi koji su pro-

življivali teških krija, ali nijedan drugi parlament u Europi nije došao do takove slabosti, niti je zanekao svoju dužnost u tako kritičnim i pogibeljnim časovima internacionalne politike. Nitko od onih koji su prouzročili ovu katastrofu ne može nas osjegurati da kroz jednu ili dvie godine ne plane vatra na našim granicama, i da se na narode Austrije ne izlije nesreća, prema kojoj su sve krize političke i ekonomičke bile uprav ništa. A ipak nije se ništa učinilo da se olakšaju providjenja nužna za sigurnost Monarhije i njezinih gradjana.“

Eto tako nariču ti Niemci, a kada se na jugu prema našem narodu upotrebljavalo i upotrebljavaju iznimne mjere kao da smo u najabsolutističnijoj državi, onda je sve išlo u redu...

Nad tom njihovom današnjom katastrofom mi nemamo uzroka žaliti, kao što ni oni nisu žalili za naše nesreće.

U ostalom i kad parlament radi mi kao narod od njega nemamo puno koristi a imademo štete, jer sve što se u Beču zaključilo nije zaključeno nego prema željam većine, a ta nije i ne može biti nami u prilog.

Vlada će, da izbjegne većim nesrećam morati opet posegnuti za parlamentom, ona po § 14 može posve malo. Nu i kad parlament bude opeta redovito radio, stalni smo da našem narodu neće biti nego kako mu je i do sada bilo.

A kako mu je bilo znademo veoma dobro. Baš tako dobro da nas ni ne reče, te katastrofe o kojima govore njemački listovi ni najmanje ne diraju.

Mi smo sigurni da ni § 14, ni parlament u tom pravcu neće i nemože ništa promieniti na bolje.

POLITIČKE VIESTI.

Velika naoružanja Rusije.

O tajnoj konferenciji članova ruskoga ministarstva sa vodjama dume, saznaje „Berliner Tagblatt“ slijedeće: Sastanku su prisustvovali ministar predsjednik Gorelinkin, ministar vanjskih posala, ministar rata, ministar ratne mornarice i ministar financija. Izuzev radničku stranku, bile su zastupane sve frakcije. Ministar je iznio plan za daljnje naoružanje Rusije i daje odgovor na pitanja, koja su stavljena. Ministar financija prikazuje financijski položaj i to isto tako optimistično, kao i njegov predšastnik. O osnovi za naoružanje ne zna se u javnosti ništa, ali glasa se, da se radi o skupljanju pričuve zlata u vojne svrhe, i o gradnji ratne mornarice.

„Times“ javlja, da su zastupnici dume na konferenciji od četvrtka saznali, da će mirovno stanje vojske biti povišeno za 460.000 ljudi, te će iznositi ukupno 1.700.000. Troškovi radi te povišice iznašaju 500 milijuna rubalja, te će biti podijeljeni na 3 godine. Radi povišenja državnih dohoda poduzeti su koraci, te se vieća o državnom monopolu za duhan i za naftu.

Pitanje srpskog poslanika u Carigradu.

Budući glavni tajnik u srpskom ministarstvu vanjskih posala, Stefanović nije prihvatio ponudjeno mu poslaničko mjesto u Carigradu, zatražio je poslovdaja srpskoga poslaničtva agrement za prijašnjega poslanika Nenadovića, Porta međutim ne će pristati na imenovanje poslanika, koji je prije rata zastupao Srbiju.

Senzacionalan atentat u Parizu.

Supruga ministra financija Caillauxa ponedjeljak u večer u 7 sati došla je direktoru lista „Figaro“ Calmettu, te proti njemu izpalila pet hitaca iz sanokresa. Jedan ga je hitac pogodio u trbuh i on je prevežen u bolnicu, teško ranjen. Gospodja Caillaux dala se bez otpora uhvatiti po ostalim redaktorima i slugama, te je odvedena na policijski komesarijat, gdje je i preslušana. Pred kućom „Figara“ sa-

kupilo se veliko mnoštvo naroda, koje je razpravljalo o slučaju. U parlamentarnim krugovima pobudjuje atentat najveću pozornost. Bave se pitanjem, koje će posljedice imati na položaj ministra financija. Razširila se vest, da aientatorica nije sadanja žena ministra, već rastavljen žena Cillauxa, na koju je bio upravljen list, što ga je „Figaro“ objelodanio.

— Umoreni Calmette imao je oko 50 godina. Uslijed atentata ministar Caillaux je predao demisiju. Izjavio je da žali tragični ispadak afere, ali svejedno da ponašanje svoje žene ne može da osudi. Madame Caillaux otpremljena je u istražni zatvor „Saint Lazara“, te je zamolila kod istrage, da se njene izjave objelodane, da tako bude otkrivena klevetnička kampanja „Figarova“. Izjavila je da je htjela najprije ići pred sud, ali da je vidila, da bi to bilo bezuspješno i tada je posegla za oružjem. Gospodja je mirna. Atentat je proizveo u čitavom Parizu najveću uzrujanost. Na ulicama priredjene su velike demonstracije proti Caillauxu. Na opernom trgu došlo je do oštrog sukoba sa policijom te je bilo mnogo uapšenih.

§ 14. — Kontigenat.

Kroz najkraće vrijeme izaći će naredba po § 14 kojom će kontigent zajedničku vojsku biti povećan za 11000, a za domobranstvo za 6033. Skupni kontigenat bez Ugarske i Bosne iznašat će 123000.

Grčka vlada i epirski ustanak.

Grčka vlada dala je izjavu zastupnicima velevlasti, da će odustati od prednje arbanaske područja „sanaškoj žandarmeriji, kao što je to do sada činila, jerbo je pogibao, da bi grčki vojnici zajedno s ustašama mogli pucaati na arbanaske oružnike. Inače se grčka vlada drži svih obveza glede granica Albanije.

Nezavisan srbski glas o politici koalicije.

Sarajevski „Narod“ organ oporbenih Srba donosi ovaj članak: „Ima jedna poznata priča o manastirskom djaku i igumanu, o slovu iže, što ostaje na svom mjestu, a sve sira niže. Ta se priča može primieniti na hrvatsku koaliciju, koja narodno povjerenje sve stavlja na niže.

Nećemo da ulazimo u pojedinosti, da budemo sitničari. Uzimljemo u prvom redu adresu debatu i adrese koalicije za podlogu stvaranja našeg suda. Ona je sada na dnevnom redu u zagrebačkom saboru. I taj sud je za hrvatsko-srpsku koaliciju nepovoljan. Da se vidi kako koalicija opada u svom shvatanju mi spominjemo samo da se u njihovoj adresi od g. 1914 ne spominje skoro ništa o političkoj i ličnoj slobodi, o autonomnim zemaljskim njima pitanjima o prosvjetnom razvitku, o nezavisnosti sudija i općem pravu glasa, o željezničarskoj pragmatiki, dok je ne samo 1906. nego i 1911. tim pitanjima koalicija posvetila skoro trećinu adrese. Još god. 1911. spominjate su teške povrede nagodbenog zakona i tražilo „proširenje nagodbe“, dok se sada želi da se „nesporazumu u tumačenju i provodjenju nagodbenog zakona podvrgne pretresu“. Žao nam je što nemamo dovoljno prostora da ulazimo u detalje shvatanja koalicije, da pokažemo, kako je na postepeno mienjala svoja shvatanja. Ove napomene su ipak dovoljne da rasvjetle sadanju ulogu koalicije, sadanji nepolitički pravac. Nama je vrlo žao kao nacionalistima, da u izjavama koalicije mormo konstatovati stalno padanje. Oni žele vlast i radi toga sve čine da do nje dodju. Vlast je za njih već postala cilj, a ne sredstvo za ostvarenje principa. U tom leži fatalnost sadanjeg postupanja koalicije.

U pitanju morske obale pokazuju osim ove kašnjenosti nebriljivosti i popuštanja jednu lakomislennost, kojoj se nismo nikad nadali od nekolicine ozbiljnih članova koalicije. Najveće blago — njeno primorje — predaju magjarskoj vladi na milost i nemilost puštajući da se prava Hrvatske brane jedino pri-

vatnim tumačenjem grofa Tisze i baruna Skerlevza u saborskim kuloarima. Taj propuštaj ravan je zloj namjeri.

To su naše zamjerke najnovijoj fazi koalicijone politike. Prije smo još osudili njen neparlamentarni i nedemokratski postupak sa opozicijom, koji se njoj samj može brzo osvetiti.

Sve ove činjenice utvrđuju uas u mišljenju, da je koalicija okrenula putem, kojim jedna stranka ne smije ići. Ona je pomješala cilj i sredstvo. To je najopasnije u politici u jednoj podčinjenoj zemlji. Isto kao što smo prije kazivali na pohvalnu borbenost koalicije u interesu nacije isto tako moramo sad ukazati na njemu popustljivost za koju nema nikakva razloga. Prije smo na njene prvake upozoravali kao uzor rada. Žao nam je veoma što sad na njih moramo upozoriti kao uzor, kako ne treba raditi.“

Kriza u Austriji.

Austrija ide u susret sasma neizvjesnoj budućnosti. Vlada se doduše za sada pomogla odgodom carevinskog vijeća, pa će pomoću § 14. riješiti ono, što joj za sada treba, ali time nije kriza ni najmanje riješena, nego samo odgodjena do jeseni, kada će za sigurno još jače izbiti. Težište političkog položaja, otkad je postignut poljačko-rusinski sporazum, leži u Pragu. O češko-njemačkoj nagodbi ovisi radna sposobnost zastupničke kuće, a baš u tom pogledu, su izgledi za povoljno riješenje minemahni. Upravo zadnji pokušaji vlade, a ouda i samih stranaka, pokazali su, da su opreke između stanovišta zastupnika obaju naroda tako velike, te izgleda da je u opće nemoguće postići sporazuma pa tako se može i tumačiti vapaj zastupnika Choca za prisilnom nagodbom.

Kako se moglo očekivati, svaljuju sada Nijemci svu krivnju radi neuspjelih pregovora na Čeha. Faktično su Česi u ovo zadnje vrijeme pokazali toliko volje za nagodbu, toliko susretljivosti i popustljivosti, da je taj prigovor posve neosnovan, pogotovo kad se znade da su Nijemci, odnosno njemački naprednjaci s drom. Bachmannom na čelu, razbili zadnju Stürgkbovu mirovnu akciju, i da su kod pregovora, koji su se prije odgode kuće vodili direktno između Čeha i Nijemaca, stavili Nijemci takove zahtjeve, koji bi posve isključili ispunjenje ma i jedne češke želje, dok bi se s druge strane sve njemačke težnje imale izpuniti.

IZ HRVATSKIH ZEMALJA.

„Balkan“ pred sudom.

U ponedjeljak poslije podne izrečena je pred sudbenim stolom u Zagrebu osuda protiv bivšeg ravnateljstvu propale zadrge „Balkan“.

Točno u tri sata unišao je u dvoranu senat na čelu sa predsjedateljem rasprave, predsjednikom sudbenog stola Wendlerom. Dvorana kao i galerije bile su dupkom pune općinstva. Sred grobne tišine pročitao je predsjednik slijedeću osudu:

„U ime Njegova Veličanstva Kralja! Kr. sudbeni stol u Zagrebu u kaznenoj parnici proti Karlu Albinu i dr. radi nasilja saslušavši predlog javne optužbe, optužene i njihovu obranu, nakon dne 14. o. mj. zaglavljene rasprave sudio je: Karlo Albin, Franjo Oblak, Juraj Dražić, Tomo Pernar, Ivan pl. Agić i Petar Vrkljan krivi su, da je međunarodna zadruga „Balkan“, po njima kao članovima ravnateljstva vodjena došla do toga, da nije mogla isplaćivati svojih vjerovnika, a da se nisu mogli iskazati, da je samo nesrećom i bez njihove krivnje došlo do toga, da su prekomjerno trošili; da nisu odmah najavili sudu stečaja, kako je pasivno stanje „Balkana“ prevalilo aktivno, već su pravili i nadalje dugove i davali plaćanje; da su propustili propisno voditi trgovačke knjige kroz sve vrijeme postajanja zadrge „Balkan“.

Iste su vodili tako nedostatno, da se iz njih ne može prosuditi točni tečaj posla

ni točno stanje „Balkanova imetka; da su znajući, da pasivno stanje „Balkana“ prevaljuje već aktivno, uzradili zategnuti otvorenje stečaja, prikazivajući u javnim glasilima vjerovnicima i javnosti da je „Balkan“ aktivan te se upustili u vratolomne poslove osiguranja života, koji sa imetkom „Balkanovim“ u nikakvom razmjerju nisu stajali pa da su time počinili prestupak suprot sig. vlasništva (§ 486. i 487. c, f) g) kz.), pa se toga radi osudjuju:

Karlo Albin, 38 god. star iz Županje, rkt., oženjen, otac dvoje djece, priv. činovnik, neporočan, na 6 mjeseci zatvora;

Franjo Oblak, 73 god. star iz Ljubljane, rkt., oženjen, otac šestoro djece, savjetnik u m., neporočan, na četiri mjeseca zatvora.

Juraj Dražić, 41 god. star, iz Bribira, rkt., oženjen, otac jednog djeteta, šumar, neporočan, na tri mjeseca zatvora;

Tomo Pernar, 46 god. star, iz Zagreba, oženjen bez djece, poštanski činovnik, neporočan na 3 mjeseca zatvora;

Ivan pl. Agić, 39 god. star, iz Varaždina, oženjen, otac četvero djece, rkt. trgovac, neporočan, uporabom §§ 266. na 14 dana zatvora;

Petar, Vrkljan, 48 god. star, iz Raka, opć. Lovinac, rkt., oženjen, otac 10 djece, pekarski obrtnik, neporočan, uporabom § 266. na 14 dana zatvora;

Osim toga osudjuju se na platež parbenih troškova, koji se proglašuju utjerivima.

Oštećeni privatni učesnici upućuju se na redoviti put pravde.

Državni odvjetnik si je pridržao trodnevni rok za razmišljanje, počim su osudjeni protiv osude uložili priziv i ništevnu žalbu.

NAŠI DOPISI.

Drniš, *) 15. ožujka.

Za vremena izbora Dr. Krstelja na carevinsko Vijeće Hrvatska stranka prava stupila je u borbu dušom i djelom, neobaziruć se na poteškoće, protivštine i trošak protiv njenih protivnika. U tu borbu nepozvani pristupiše i fratru zastupani od dekana fra Ante Bilonića. Bilonić po tom u skupštini obdržano u vrhu Ivana Kušpilića, iza govora Dra. Krstelja uzeo je riječ kazavši: braću u borbu složno za naša narodna prava, bez obzira na ikoga, jer što je naše to je sveto, bez obira na vjeru, jer brat je mio na koje vjere bio, birajmo dakle Dra. Krstelja. Tako isto govorio je i Dr. Buić-Kovačević, pohvaliv... protu kandidata Dru. Ivčeviću.

Pod tim dojmom nadošli su općinski izbori protiv stranci Dra. Ivčevića odnosno Skelina što je morala sve izdržati stranka prava naroda hrvatskoga, koja je do duše slogom i poštovanosti i pobijedila. Nego ovu pobjedu pod komandom pjace S. Petra i S. Šimuna izgraše Pappafava i Bilonić i pretvoriliše je u pobjedu auličnih i rimskih pravaša, postadoše roda crne perjanice. K njima pak pridruži se i Dr. Buić-Kovačević, koga vrijedno je pobliže upoznati. On dok je bio u gimnaziji u Splitu, bio je zalupani Bajamontinac, na universi tajnik i *blagajnik* talijanskog društva „Circolo Accademico Italiano“; dovršiv universu postade prijesnim narodnjakom, te pomoću Biankina postiče mjesto u Bosni; vrativ se iz Bosne, postade steklišem starčevićancem, jer tada i Biankini takov bio. Po tom nema ga tu više, postade „ultramontancem“ vrebajući krunicom na krune. Sad je na tom mjestu u punom jeku. Za zadnjih općinskih izbora bi imenovan vijećnikom, te u prvog sjednici općinskoga vijeća izabran u upravu kao prvi prisjednik. Drugim danom po njegovu imenovanju za prvog prisjednika, Dr. Buić-Kovačević škrbi se odmah da mu načelnik Rade Grubišić odпусти predsjedajnu punomoć

Ovaj dopis primamo od našeg ondašnjeg dopisnika i tiskamo ga prepuštajući odgovornost istomu. Op. Ured.

Nacrt Albanije i njezinih granica.

u svim pravnim odnošajima u Sudu. Fratar Bilonić, Toni Novak, Kapun, drugi općinski prisjednik urgiraju kod načelnika da mu se punomoć presidijalna odпусти, što dobi Rade, pod pritiskom papuče i Kapunova čeprkanja i učini, premda javno kaže, da je Bilonić lažac, pogibeljniji od popa... jer pop takav za nevolju, a fratar po čudi i zanutu. Buić dakle postade općinskim prokuristom, no S. Roko zaštitniče naše općine, uslobodi nas ove epidemije, jer u tom svojstvu Buić poduzimlje korake da napuni kesu ili od općine ili od općinara. Prvi korak taj je, što putuje u Beč sa drugim općinskim prisjednikom Nikolom Ramljakom-Kulom, osobom koja je najbistrija, kada spava, jer tada ništa ne govori. Zašto putuju u Beč? Evo. Još za načelnikovanja Skelinova od općine što je podastri utok na Migistarstvo u Beču s razloga, što rudarsko društvo „Monte Promina“ plaća poreze u Trstu mješte što ih mora plaćati u Drnišu, gdje je rudokop i prvo njegovo upraviteljstvo, koji utok na ministarstvu neriješen ležao više godina, radi česa Buić i Kule odletišu u Beč da vide što je s ovim utokom. Velemožnoj dvojici na ministarstvu bi odmah odgovoreno, da je utok već riješen, to jest odbiven. Kad je tako dva velemožna morali su odmah vratiti se svojim kućam, ali ne, morali su opravdati, kako je Buić u tu svrhu primio K 1.400 a Kule K 600, radi česa prvi zaustavio se je dvadeset i nešto više dana, te upitan u Vijeću, odgovorio je da je više puta po tom bio kod Ministra, koji da bi mu bio obećao, da će svoju odluku opozvati, da je bio kod Biankini-a, Perića i drugih koji bi mu bili obećali, da bi za to se zauzeli, da ministar opozove svoju odluku. Nijesu li ovo proste floskure?! Jer toga ni paša turski ne bi mogao učiniti a kamoli austrijski ministar. Megjutim

dobri ljudi kažu, da je Buić dvadeset dana u Beču zaustavio se, da se liječi. A što je pak zato trebalo da njih dvojica idu u Beč, kad u Beču mi imademo našega čovjeka, odvjetnika Dra. Čović-Plenkovića, kojemu se je moglo samo u tu svrhu pisati te dosljedno sav taj trošak izbjevnuti sa 45 para poštarine.

S kronicom u ruci evo Dra. Buića prvog općinskog prisjednika kao prokuriste u sudu. Prikazuje oko 50 tražba protiv seljana Sedramića, za ostavu zahvaćena općinskog zemljišta. U nekim od ovih parnica bile su na prvom ročištu tražbe priznane, ali istodobno bilo mu je likvidano za svaku tražbu za njegovo pristojbu K 21. Dakle na prvom ročištu on je ubrao K 1050. Tako budući, u općini drniškoj imade 46 odlomaka, dakle da se za svaki odlomak prikaže, on će po ovom ključu ukasati ništa manje nego K 48.300 i to samo za prvo ročište bez obzira na susjedne troškove svjedoka i nalijčija, što mora iznositi barem trostruki iznos prvog ročišta, to jest. Kr. 144.900. Evviva la Cucagna! Da ta svota ostane u narodu, kolika mu korist od toga, dočim ta svota ide ili iz kase općinske ili od pojedinih općinara, a sva se spljeva u džep Dra. Buića, a narod od ljute potrebe pišti. Jeli pak nužno da te parnice vodi odvjetnik Dr. Buić? Ne apsolutno, jer takove parnice do sada, izim kakove rijetke, vodili su općinski činovnici, tajnik Regner za 15 godina bivši sudbeni kancelist, općinski tehničar bivši za 8 godina sudbeni tehničar, Josip Krelja upravitelj općinske pisarne bivši za 8 godina odvjetnički perovogja, općinski blagajnik Ante Novaković bivši 12 godišnji sudbeni oficijant, i to sve bez krajaere troška bilo na teret općine bilo na teret protustranke. Što je pak najljepše u ovom pogledu jest to, što su sve

Gregorčić misio, svijeće nisu gorjele, zvona morala šutjeti, a vrata crkve bila zaključana. Ali na njegovu misu dolazi narod u gomilama i moli se bogu klečeć pred crkvom pod vedrim svodom nebeskim. Te narodne i Gregorčićeve religioznosti nema u svih klerikalaca. Tko je klerikalac, ne može ni da bude religiozan, jer je religiozno čuvstvo plemenito, pjesničko.

Antun Aškerc je krasan slovenski pjesnik. Bio je pravi narodni svećenik i nacionalan čovjek, zagovornik i apoštol jugoslovenstva, ali nepočudan Rimu. Slobodan je i napredan duh, kakav upravo i treba mekanom slovenskom narodu, koji živi u klerikalnom duhu. I njega htjedeše uništiti klerikalni popovi. Biskup mu zabrani misiti, a on baci mantiju i pusti bradu.

Klerikalizam je sapinjao narod ne samo duševno, nego i nacionalno. Pravo stogodišnje mrtvilo nastade u češkoj književnosti za vladanja jezuita, među kojima se isticao Konias time, što uništi više tisuća čeških knjiga. Jezuite spalije 36 tisuća čeških knjiga javno na lomači.

Klerikalna kuhinja je u Rimu, a pod kotlom lože i potiču vatru jezuita. U Hrvatsku dolazi kaša iz te kuhinje iz Rima preko Ljubljane. Veliko joj je skladište na Rijeci.

tražbe sastavljene na podacima sakupljenim najviše na licu mjesta od tehnika Viličića, koji podatci prenešeni su u formular tražbe, zašto sve Viličić naravski kao općinski činovnik u svojoj mjesečnoj namirnici bio je plaćen, ali od toga u sudbenim likvidacijam nema ni spomena, dakle...

Svega toga Dr. Buić nebi smio činiti, jer inkompatibilno sa časti prvog općinskog prisjednika, koja je nenagrađiva, a inače izgleda kao neka vrst ružne špekulacije. To mu je u Vijeću već prigovoreno bilo, ali on opravdavajuć se kaže: treba razlučiti moj privatno-pravni položaj i moj javni položaj općinskog prisjednika; ja u sudu radim za općinu kao odvjetnik, a ne kao Dr. Buić. Lijepa isprika, kad nebi žalostna bila, jer on je biran u vijeće kao akademik ili bolje kao odvjetnik, pošto kad bi inače bilo, kad bi samo doktor bio, nebi mogao biti zastupatelj općine ili barem bi je zastupao besplatno, a budući odvjetnik, kao prisjednik mora čast prisjednika besplatno vršiti obzirom na odredbe općinskog pravilnika.

U ostalom poznato nam je, da svi odvjetnici bili načelnici bili općinski prisjednici, bilo u sudu ili gdje mu drago općinu zastupaju besplatno.

Betina, 15. ožujka.

Na Ivanju božićnju davni je u nas običaj da glavari mjesta idu sa bujbnom i zastavom po popa pa onda zajedno idu u „Gradinu“, gdje se služi sv. misa. Nu ovog posljednjeg puta, kad su došli pred kuću popa, on je izašao iz kuće a nit ih je pozdravio nit probesjedio. Glavar htjede ipak s njim da uporedo ide ali pop sad izostane, sad trkne napred. Na to se kapetan oda-leži, a pop pogje dalje sam. Na povratku zbilzo se isto. Pop se razstavi od seljana, ne rekavši im niti zbogom.

Jedne nedjelje držao je govor, da Bog ne zapovijeda kišom, nego da je to priroda zemlje. Ako i jest, tako nije imao reći jer koliko je svijet molio za kišu, a sad?

Druge nedjelje kazao je, da što ćemo se mi slagati sa „divljacima“, ne znamo, koji su to divljaci, s kojim se mi slažemo. Jednom nam stao hvaliti Nijemce, da su dobri kršćani, ko da ih ne znamo, kakvi su oni kršćani još iz doba Zrinjskih i Frankopana!

Stao nam prijetiti, tko se ne ispovjedi ili u njega ili u drugoga, a ne donese pismeno, da će ga izbrisati iz kršćanstva, a kad umre da ga neće sprovođiti.

U nedjelji prošlu javljao je tko mu nije dao redoviti (poreščinu) i tu prešao na osobnosti.

Ima još dosta toga ali za danas ovoliko!

PRIVREDA I TRGOVINA.

Za naše vino. Na sastanku dneva 11. t. mj. u Beču za konstituiranje stručnog odsjeka centralne trgovačko i političke sveze za stavku: vino, delegati dalm. trgovačke komora i „Udružbe trgovaca vinom“ energično prosvjedovaše proti atentatu da se snizi uvozarina za vina za križanje; pridružise se prosvjedu istarski, gorički i ljubljanski delegati; i delegati Bocena izjaviše se proti sniženju. Ostali delegati zagovorahu sniženje uvozarine za 15 do 20 kruna, ograničujući uvoz na pol milijuna hektolitara vina za križanje; neki od delegata predlagahu sniženje samo za bijela vina za kri-

Ante Starčević piše: „Isusovci i njihov Beč s učenicima stadoše duhovništvo odbijati od puka, i ono graditi osamljenim staležem, brjati mu brk i bradu, dogme respredati, hrvatski jezik iz cerkve rivati i progoniti, i prezirati sve, što nije njihovo ili za nje.“

„Rim bijaše pod samarom Isusovacah, ovi bijahu složni s Bečom, a Beč scenijaše da ima razlogah ne dati da u Hrvatskoj bude sloga i domaći mir.“

„U puku zapadne crkve, gdje potiče štogod dobra i poštena, te prečesto dolazi samo od tuda, što on nesluša i nesledi popa. Da ovaj puk ne bio poživljen, on bi uz redke iznimke, u popu smatrao najpervoga svojega neprijatelja. U istini, narod hrvatski ima svu svoju nesreću najvećma popom pripisati. Ako se pokaže pravi ili bolji svetjenik, on postaje mučenikom. (Sabrani spisi Starčevićovi, str. 214, 216).“

A kolika li je razlika među starim narodim hrvatskim povovima i današnjim furtimašima?! Dr. M. Drinković piše, da je Starčević imao potpuno pravo, pa nastavlja: „Rat balkanski, manifestacija naroda, zadarski sastanak i sve što je sledilo nakon toga, dovoljni su dokaz, da svećenstvo, u svojoj većini, nije kadro nego služiti prema svojoj zakletvi i prema svojem odgoju

žanje. Do glasovanja nije ipak došlo, te je zaključeno izvjestiti o toku sjednice trgovačko političku centralnu svezu.

Pošto je bilo predloženo, da se učestnici pismeno obvežu sačuvati tajnu o toku rasprave, dalmatinski delegati nijesu na to pristali, te nijesu htjeli potpisati dotičnu izjavu.

IZ GRADA I POKRAJINE.

„Hrvatska Rieč“ od ponedjeljka bila nam je zaplijenjena u jednom dijelu podliska, u kojemu donosimo oveće izvatke iz brošurice D. Trstenjaka o „Klerikalizmu“. Radi se dakle o publikaciji, koja je već prošla cenzuru, o knjižici, koja se može slobodno kupiti u svakoj knjižari, koju vidimo izloženu i izlozima u Šibeniku, Zadru, Spljetu i t. d. — Mi ne ćemo ništa dalje navesti, jer ovo, što rekomo svakome dokazuje, kako se protiv nas postupa, a nadodat ćemo samo još to, da nam je list bio zaplijenjen tri sata poslije nego je bio predan na cenzuru!

Konfidenti mogu biti veseli. Na otoku Korčuli u Blatu i u Velojluci imadu članova Flottenvereina koji ih pozdravljaju kao „dične“.

Tamo se osnivaju i nekakovi klubovi od ljudi, koje je jedan svećenik nazvao špijunima i to im hoće da sudbeno dokaže.

Sastanak na kojem se je ustanovio taj tobožnji klub bio je u kući toga gospodina i njegova je kuća i tom prigodom bila nakičena velikom crno-žutom zastavom.

Naravno da se tako mora diplaše nazivati dičnima... Konfidenti uspijevaju!

Dražba za zakup prihoda opć. klanovnice urečena je javnim oglasom za dan 27. t. mj. Kako doznajemo i ova će nam dražba dati dosta materijala o diplaškim makinacijama i o njihovoj prevelikoj brizi, posvećenju koristi općine i gragjanstva.

Iz uredništva. Poduzeta je akcija, da se naš list unaprijedi, proširi i uredi na način, da će potpuno odgovarati važnoj svojoj zadaći i biti na potpuno zadovoljstvu naših cijeni, čitaoca i pretplatnikom.

A. G. Matoš je mrtav. Poznati publicist i književnik Anton Gustav Matoš, umro, je u ponedjeljak u jutro u 3 sata. Sprovod mu je danas poslije podne. U narednom broju donijet ćemo biografiju i pregled njegova književnog rada.

Meštrovjeva izložba u Splitu. Iz krugova Meštrovjevih doznajemo da umjetnik misli u julu i augustu prirediti u Splitu kolektivnu izložbu svojih najboljih djela.

Diplaški jadi — i osvete traju i ponavljaju se sve redom. Pobožne, kršćanske duše čute baš silnu potrebu, da se osvećuju i da se riješe svakoga, tko ne će da dipli u poznate dipele. Tako je na pr. osveta izvršena ovih dana na našem sumišljeniku Jakovu Zaninoviću, koji je opskrbljivao „Uboški Dom“ mesom, na mladiću Klarčiću, remeti, i na još nekima. Al o tome ćemo potanje drugi put. Za danas samo bilježimo ovoliko, da se vidi, koliko su svijesni svoje pobjede, svoje moći ovi naši vajni diplaši, koji se boje i najmanje sjene. A kamo li „kukavičje gnijezdo“!

Hrvatska opera ne ide u Dalmaciju. Javljaju nam, da Hrvatska opera ne ide na gostovanje u Dalmaciju, jer joj nije

u hierarhiji c. k. vladi. Ono će moći sudjelovati izbornim borbama, moći će prema Srbima i slobodoumnim elementima izgledati i politički radikalno, ali ono će ostati i biti u svojoj većini stup države i orudje vlasti za očuvanje političke državne nadmoći. Bajuneta i svećenička hierarhija u Austro-Ugarskoj se popunjavaju i jedna drugoj su štit i obrana“.

U novije doba stao se više širiti nacionalni duh, osobito među akademskog omladinom. To je krasan pojav. Hrvat hoće da je isto, što i Slovenac i Srbin, a to isto hoće i Srbin i Slovenac. Hoće se narodno jedinstvo, a samo klerikalizam je protiv toga. Trne se bratska mržnja i otvaraju se oči. Protiv svega toga ustaju sluge Rima i Beča svom žestinom, pa ljude nacionalnoga duha sumnjiče pače i veleizdajstvom. Kad su se Srbi i Bugari u balkanskom ratu oslobodjali turskoga jarma i stali potiskivati Turke, hrvatski i slovenski klerikalci nisu bili na strani kršćana, na strani naše braće, nego na strani Turaka i naših narodnih dušmana. Sušteršić, Krek, Korošec, kao i hrvatski klerikalni vodje jesu agenti Rima i Beča, a protiv našega nacionalizma. Svi klerikalci Slovenije, Hrvatske, Bosne i Dalmacije jesu protiv nacionalizma. Oni su u tu svrhu dobro organizovani. U nas se do

dotipana u Dalmaciji podpora. Gostovat će samo u Sarajevu.

Demonstracije u Spljetu. U Spljetu je došlo do demonstracija proti Talijanima, pred talijanskom čitaonicom. Bili su bučni izkazi te su razbiti prozori. Intervenirala je žandarmerija.

„Hrvatski Sokol“ u Šibeniku priredjuje u nedjelju dne 22 ožujka društvenu zabavu sa slijedećim programom:

I. „Ljubav pobjedjuje i ruši“ drama u jednom činu, napisao Rose de Mai. — II. „Tepalo“ šaljivi couplet, pjeva gosp. F. Delfin. — III. Šaljivi couplet Lamber-tucija iz opere „Boccaccio“ pjeva gosp. A. Weissenberger. — IV. „Plesni vjenčić“. Preko odmora udara gradjanski orkestar pod ravnanjem društvenog učitelja gosp. R. Patucchi-a. Početak tačno u 7 1/2 sati na večer.

Ekonomsko podizanje Dalmacije. Dobivamo sa pouzdana izvora, da je parnica između gradjevnog poduzeća Madile e Co. iz Celovca i c. k. erara u zastupstvu tehničkog odsjeka c. k. Namjesništva, izpala na korist gradjevnog poduzeća Madile e Co.

Bilježimo ovo kao kroničari, ali istodobno, a kako je sami slučaj veoma simboličan za naše prilike, želimo ga malo bolje razjasniti.

Parnica je istekla iz jedne cestogradnje u Kotoru, čija glavna uprava bila je u rukama savjetnika A. Rocchia, čija je tvrdoglavost i nesposobnost v. n. c. daleko poznata. A i sami viši činovnici predsjedništva su već dosta siti neprestanih tužaba poduzetnika, radi njegove nesposobnosti i tvrdoglavosti. Za nas je slučaj zato uprav tipičan, što je ovdje u ovom slučaju nastala parnica između jednog stranog poduzeća i gosp. savj. A. Rocchia. Slijedi, da ako se isti gosp. savj. posvadi i sa dalmatinskim poduzetnicima, nije krivnja na poduzetnicima nego na gosp. savj. A. Rocchia.

Na gosp. namjestniku je da se učini malo reda prije nego nastupe još ozbiljniji momenti.

Društvo Šubičevac. Za počastiti uspomenu pok. Luke Krstelja, pom. kap., darovali su gg. Tripalo Lulić i Lovro Batica po K 2.— Dalje darovali: gosp. dr. Hektor pl. Meichsner, obitelj Vjekoslava Meichsner i gijce Neire Bane po K 5.— Darovateljima srdačno zahvaljuje Uprava.

Gospodaru „Kavana k Česmi“ gosp. Stjepanu Šuselju predočujemo ovim ozbiljno, da je kod njega u službi čeljade, koje ne će da poštuje goste i koje svojom neopranom, dugo jezičinom vriedja njihova čuvstva i izazivlje ih, kad onako prostački napada na opće štovane osobe naše stranke. Upozorujemo g. Šuselja, da se to ne smije više u njegovoj kavani ponavljati, a neotesancu konobaru Friganoviću poručujemo, da mu je ovo posljednja opomena, koja, kad ne bi koristila, neka znade da imamo i drugih sredstava veoma zgodnih, da mu jednom za uvijek prikratimo gnjusnu jezičinu. — Obznanjen, spašen!

FINO MASLINOVO ULJE

*** po kr. 1.30 kilogr. ***
kod

S. i V. Šupuka.

nedugo nisu klerikalci ni usudili izići na javu sa svojim klerikalnim listom, nego su sve radili furtimaški, a danas imadu već i više dnevnik i drugih listova, koji udaraju na naš nacionalizam, na naše slavensko bratstvo, na svako slobodoumlje i na sve, što bi narod moglo dovesti do više kulture i slobode.

Rimska je crkva vojnički organizovana. Ima svoju hierarhiju. Svi su članovi povezani s crkvenom glavom, s „nepogrešivim“ papom. Papa ima svoje zastupnike i u najzabavnijem kutu kršćanstva i u tuđim državama. To su svećenici, oni zastupaju papu i moraju da rade po njegovoj zapovijesti, u njegovu smislu i duhu, a za to treba nadzor, pa svećenici svakoga okružja stoje pod vodstvom višega svećenika monarhija. To je gospodstvo svećenika nad svećenicima, hierarhija u prvobitnom smislu. Svaki se niži ima slijepo pokoravati višima, inače mu bude kao Gregorčiću, Aškercu, Velimiroviću i tolikim najvrijednijim i najumnijim svećeničkim glavama. Svaka je viša stepenica unosnija i sjajnija, a na njih se uspijnu oni, koji najbolje služe Rimu i našim narodnim neprijateljima.

(Slijedi).

PODLISTAK

Jedna zanimljiva brošura.

Klerikalizam u Slovenaca guši strašnim fanatizmom svaku slobodniju misao i sve ono, što je čovjeku i narodu najpotrebnije za slobodan život. Klerikalizam je utukao najvećega slovenskog pjesnika Prešerna, uništio egzistenciju Levstika i zaprijetio tiskaru njegovih pjesama, da će ga materijalno uništiti, ako će raspačavati njegove knjige. Punih jedanaest godina bile su štampane Levstikove knjige zaključane u magazinu. Tako je trpio rodoljubni Levstik. Crni klerikalizam je skovao stotinu intriga, da onemogući izdanje Jenkovih pjesama, a spali Cankarovo djelo.

Kad su izišle divne pjesme Simona Gregorčića, bacili se na njega klerikalni popovi i biskup svom mržnjom i bjesnoćom. Gregorčić je bio blaga, čista narodna duša, a religiozniji čovjek od svih slov. popova, upravo idejalan narodni pop. Sav ga narod štuje i slavi, a klerikalci ga mrze, jer je ponajprije narodan čovjek, Slovenac, a ne Rimljanin. Otjeraše ga u mirovinu i zabraniše mu misiti pred narodom. Kad je